

Ένα πολύ ευρωπαϊ

Μια διάλεξη με θέμα "Ελλάδα και Ευρώπη:

Στις 18 Μαρτίου, το Ινστιτούτο Μπίρκμπεκ για τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες διοργάνωσε διάλεξη - συζήτηση με θέμα «Ελλάδα και Ευρώπη: Ένας πρώτος απολογισμός μιας ριζοσπαστικής κυβέρνησης», με ομιλητές τον Κώστα Δουζίνα, επικεφαλής του Ινστιτούτου, τον μαρξιστή φιλόσοφο, Σλαβότιτζεκ και τον δημοσιογράφο Πολ Μέισον. Πρόκειται για μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα συνάντηση και συνομιλία, της οποίας το πρώτο μέρος, την ομιλία του Κώστα Δουζίνα, δημοσιεύουμε σήμερα. Στο επόμενο φύλλο θα ακολουθήσουν οι τοποθετήσεις του Σ. Ζίζεκ και του Π. Μέισον. Η ανταπόκριση σε αυτή τη διάλεξη ήταν θεαματική και οι θέσεις εξαντλήθηκαν ταχύτατα. Ισως γιατί, όπως σημειώνει και ο Κ. Δουζίνας, η αλλαγή παραδείγματος που σηματοδοτεί η νίκη του ΣΥΡΙΖΑ, γεννά σε διαφορετικά μέρη του κόσμου την ελπίδα και το ερώτημα «τι πρέπει να κάνουμε, για να έχουμε έναν ΣΥΡΙΖΑ και εμείς». Αυτή η ανταπόκριση και η στήριξη μεγαλώνει την ευθύνη του ΣΥΡΙΖΑ, τη δική μας ευθύνη. Αν και «δεν είμαστε ποτέ έτοιμοι για έρωτα ή επανάσταση», πώς να ζήσουμε δίχως τους;

Του Κώστα Δουζίνα

Το 1982, ο Κρης Μάλιν, ένας βουλευτής του Εργατικού Κόμματος, εξέδωσε ένα βιβλίο με τίτλο «A very british coup» (Ένα πολύ βρετανικό πραξικόπημα), το οποίο γράφτηκε σε μια κρίσιμη στιγμή, όταν ο Τόνι Μπεν, εκφραστής της αριστεράς στο Εργατικό Κόμμα, ήταν υποψήφιος για την υπαρχηγία του κόμματος. Σε αυτό το βιβλίο, ένας βουλευτής της αριστεράς γίνεται ηγέτης ενός κόμματος και στη συνέχεια πρωθυπουργός. Αμέσως μετά την εκλογή του, μια τεράστια συνωμοσία εξυφαίνεται εναντίον του. Το πρόγραμμα της κυβέρνησής του περιλάμβανε την άρση του μονοπαλίου στα ΜΜΕ, έξodo από το ΝΑΤΟ και την Ευρωπαϊκή Ένωση, κλείσιμο των αμερικανικών βάσεων, κατάργηση των Βουλγάρων και των ιδιωτικών σχολείων, διαφάνεια στο κυβερνητικό έργο. Η συνωμοσία οργανώθηκε από έναν ανώτερο κρατικό υπάλληλο, έναν καναλάρχη και τη CIA. Ανάμεσα στις επιδιώξεις του νέου πρωθυπουργού είναι, ενώ η χώρα έχει δανειστεί χρήματα από το ΔΝΤ και αυτό απαιτεί την ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, να μην ικανοποιήσει αυτή την απαίτηση και αντ' αυτού να στραφεί στη Σοβιετική Ένωση για χρηματική στήριξη.

Η συνωμοσία ξεκινά χτυπώντας το νόμισμα, του οποίου οι ιστομίες πέφτουν κατακόρυφα, το ίδιο συμβαίνει και με το χρηματιστήριο, ενώ παράλληλα οργανώνονται μαζικές αναλήψεις από τραπεζικούς λογαριασμούς. Στη συνέχεια ξεκινούν οι «διαρροές» στο δεξιό Τύπο και δημοσιεύματα για μικροδικήματα, από την περίοδο της νεότητας κυβερνητικών στελεχών, και εξωσυζηγικές σχέσεις. Τελικά, ο πρωθυπουργός αναγκάζεται να παραιτηθεί.

Η ευρωπαϊκή άνοιξη

Ότι συμβαίνει σήμερα με την Ελλάδα και τις λεγόμενες διαπραγματεύσεις, είναι «ένα πολύ ευρωπαϊκό πραξικόπημα». Η Ελλάδα επελέγη ως πειραματόζω για να δοκιμαστούν σε αυτήν και το λαό της τρόποι για να αναδιαρθρωθεί ο καπιταλισμός σε συνθήκες μεγάλης οικονομικής κρίσης. Επελέγησαν γνωστές μέθοδοι, αλλά σε πολύ μεγαλύτερη ένταση και διάρκεια: ιδιωτικοποίησης, απελευθέρωση της αγοράς, κατάργηση όλων των διαμεσολαβητικών οργανισμών για την προάσπιση δικαιωμάτων και ένας πόλεμος μεταξύ οικονομίας και πολιτικής, ώστε να εξασφαλιστεί ότι η πολιτική δεν μπορεί να αλλάξει τις αποφάσεις που δρομολογούν οι αγορές. Παράλληλα, όμως, στην Ελλάδα τα τελευταία 4-5 χρόνια εξελίχθηκαν έντονες και παρατεταμένες μορφές αντίστασης: εκτός από

απεργίες, πολλές σε αριθμό και διαρκείας, καινούργιοι ευφάνταστοι τρόποι, όπως το κίνημα «δεν πληρώνω», καταλήψεις χώρων που προορίζονταν για εκποίηση ή για καταστροφή, το κίνημα των πλατειών, οι εκστρατείες και δομές αλληλεγγύης.

Την περίοδο 2010-2011, δημοσιεύσα σειρά άρθρων στον «Guardian», με τα οποία υποστήριζα ότι η ευρωπαϊκή άνοιξη θα έρθει από την Αθήνα, ακριβώς γιατί η αντίσταση στην Ελλάδα έχει ανθίσει όπως πουθενά αλλού, με εξαιρεση τη Νότια Αφρική. Βάσισα αυτήν την αισιοδοξία μου και στη φιλοσοφία της ιστορίας, διότι, αφενός, ένα συγκριμένο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό μοντέλο είχε ολοκληρώσει τον κύκλο του και είχε απορριφθεί. Αφετέρου, υπήρξε μια πολιτική οντότητα, ο ΣΥΡΙΖΑ, που άφησε πίσω του δύο από τις μεγαλύτερες πληγές της αριστεράς: τη μελαγχολία που επέφερε η αποδοχή της ήττας και το ναρκισσισμό των μικρών διαφορών. Διεκδίκησε δημόσια την κυβέρνηση και αποδέχτηκε τις διαφορές ως χαρακτηριστικό της αριστερής ταυτότητας.

Αλλαγή παραδείγματος

Οι πρόσφατες εκλογές στην Ελλάδα, για όσους τις ζήσαμε, ήταν ένα μνημεώδες γεγονός που δεν πρόκειται ποτέ να ξεχάσουμε. Τον τρόπο που ξαφνικά, σχεδόν μαγικά, όλα άλλαζαν: οι άνθρωποι γελούσαν, τραγουδούσαν, αγκάλιαζαν και φιλούσαν ο ένας τον άλλο, ακόμα και ξένοι μεταξύ τους. Αυτή η γιορτή είχε μεγάλη συναισθηματική επενδύση αλλά και ένα κράτημα, το οποίο νομίζω αντιπροσώπευε τη διάθεση αυτού του μελαγχολικού έθνους, που βρέθηκε παγιδευμένη ανάμεσα στην επινόηση μιας παράδοσης κλασικού μεγαλείου και στο βίωμα της σύγχρονης τραυματικής ιστορίας, που περιλαμβάνει κρατική και αστυνομική καταστολή, τη δικτατορία κ.ά. Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα ενός ηλικιωμένου ζευγαριού που έκλαιγε την ώρα της γιορτής. Τους πλησίασαν και τους ρώτησαν γιατί κλαίνε. Η γυναίκα μου απάντησε: «Περίμενα αυτή τη μέρα 60 χρόνια». Και ο άντρας συμπλήρωσε: «Τώρα μπορώ να πεθάνω». Ήταν με μια έννοια η δικαίωση, παρότι δεν συμβαίνει συχνά στην αριστερά, δεκαετίων πολέμου, εξορίας, φυλακίσεων, βασανισμών.

Η άμεση αντίδραση που εξέλαβα από ανθρώπους σε όλο τον κόσμο όπου ταξίδεψα και συζήτησα, ήταν αδυναμία κατανόησης και ενθουσιασμός. Το ερώτημα που ανέκυπτε ξανά και ξανά, ήταν «γιατί δεν μπορούμε να έχουμε έναν ΣΥΡΙΖΑ και εδώ», «τι πρέπει να κάνουμε για να έχουμε έναν ΣΥΡΙΖΑ και εμείς». Κατά κάποιο τρόπο ήταν σαν να εισήχθη μια καινούργια ακατανόητη

γλώσσα στο δημόσιο λόγο, κάτι που θα ονόμαζα αλλαγή παραδείγματος, με την επιστημολογική έννοια του παραδείγματος, ως συνόλου εννοιών, ιδεών, θεωρίας, όπως το χρησιμοποιεί ο Τόμας Κουν. Το καινούργιο παράδειγμα που αναδεικνύεται, είναι ασύμβατο με το παλιό, αλλά αποτελεί για τους επιστήμονες ερμηνευτικό εργαλείο για φαινόμενα και ζητήματα που πριν δεν μπορούσαν να εξηγήσουν. Η ανταπόκριση του κόσμου στη νίκη του ΣΥΡΙΖΑ αποτέλεσε την αρχή αυτής της αλλαγής. Για αρκετά χρόνια μάς έλεγαν ότι «δεν υπάρχει εναλλακτική και ξαφνικά στο δημόσιο λόγο των δημοσιογράφων, των αναλυτών, των πολιτικών ανά τον κόσμο εμφανίστηκε μια εναλλακτική: της κοινωνικής δικαιοσύνης έναντι της δικαιοσύνης των αγορών.

Στρατηγική διαπραγμάτευση

Η εικόνα που μας μεταφέρουν τα ΜΜΕ σήμερα, είναι κάποιου είδους διαπραγμάτευσης που διεξάγεται με τα δύο μέρη αλληλοεπιτιθέμενα. Αυτό που συμβαίνει, όμως, είναι μια διαρκής επίθεση από τη μια πλευρά, με τον Β. Σόμπιπλε να γηγέται, η οποία επιχειρεί να απαγορεύσει στην άλλη πλευρά να υλοποιήσει τις προεκλογικές της εξαγγελίες και να βάλει τέλος στην ανθρωπιστική κρίση. Η επιδίωξη πίσω από αυτήν την επίθεση είναι η απενεργοποίηση του ΣΥΡΙΖΑ, είτε ρίχνοντάς την κυβέρνηση είτε εξευτελίζοντάς την.

Βεβαίως, σε αυτό το πλαίσιο εντάσσοντας και ο προσωπικές επιθέσεις με επίκεντρο τον Α. Τσίπρα και τον Γ. Βαρουφάκη, οι οποίοι χαρακτηρίστηκαν ως «ταλιμπάν» και «ανοήτως αφελής». Το «Spiegel» έγραψε ότι ο Βαρουφάκης πάσχει από ψύχωση, έχει παρασθήσεις, ότι βλέπει τον κόσμο αλλιώς. Πράγματι, βλέπει, οραματίζεται τον κόσμο αλλιώς. Πρόκειται, λοιπόν, για «ένα πολύ ευρωπαϊκό πραξικόπημα» εις βάρος του ΣΥΡΙΖΑ. Αν είναι επιτυχές; Σε ένα βαθμό, ναι. Η ελληνική κυβέρνηση δεν προχωρά στις μεταρρυθμίσεις που αφορούν την ανάκαμψη της οικονομίας, διότι κρίνονται ως μονομερίες ενέργειες με δημοσιονομικές συνέπειες, που εμποδίζονται από τη συμφωνία της 20ης Φεβρουαρίου.

Μια στρατηγική άμυνας χρησιμοποιεί υλικά και θητικά μέσα. Σε έναν ασύμμετρο πόλεμο, όπως αυτός που εξελίσσεται, η ποι δύναμη πλευρά δεν μπορεί να προβεί σε τακτικές τύπου όλα ή τίποτα. Μπορεί να χρησιμοποιεί τακτικές ανταρτοπόλεμου και χρειάζεται διαρκώς να κερδίζει χρόνο και να διασφαλίζει χώρο, μετατρέποντάς τον σε πιο ευνοϊκό περιβάλλον. Με αυτήν την έννοια, θεωρώ ότι η Ελλάδα αγωνίζεται στις λεγόμενες διαπραγματεύσεις με τακτική ανταρτοπόλεμου. Βρισκόμενη ενώπιον βαρέω

Κό πραξικόπημα

Ένας πρώτος απολογισμός μιας ριζοσπαστικής κυβέρνησης"

“

Για αρκετά χρόνια μας έλεγαν ότι «δεν υπάρχει εναλλακτική» και ξαφνικά στο δημόσιο λόγο των δημοσιογράφων, των αναλυτών, των πολιτικών ανά τον κόσμο εμφανίστηκε μια εναλλακτική: της κοινωνικής δικαιοσύνης έναντι της δικαιοσύνης των αγορών.

ευέλικτες, ποικιλόμορφες τακτικές και χρησιμοποιεί θητικό οπλοστάσιο.

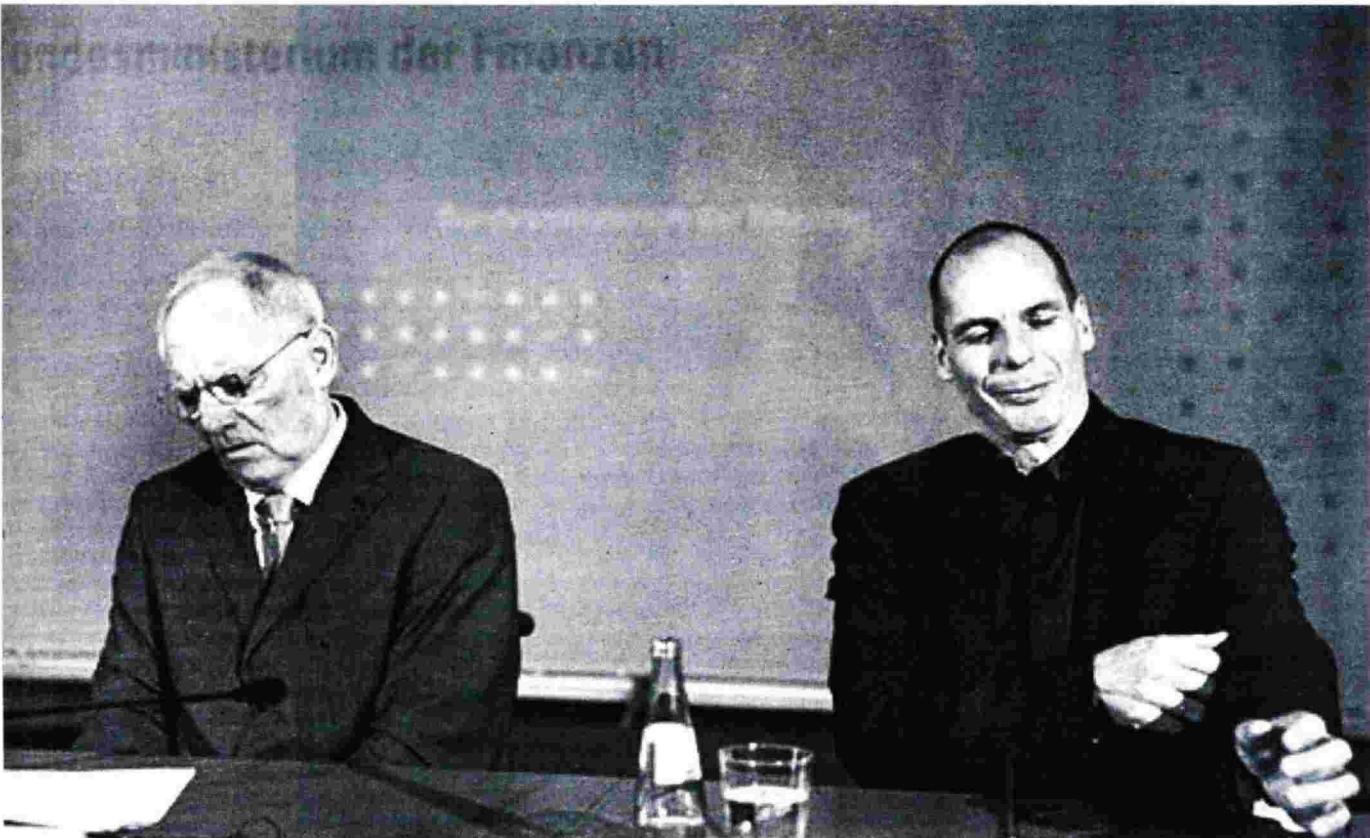
Ο χρόνος και ο χώρος

Ο χρόνος που επιχειρεί να κερδίσει η Ελλάδα, δεν χρειάζεται απλώς για να βελτιώσει τη διαπραγματευτική της θέση, αλλά και για να εδραιώσει το νέο παράδειγμα. Είναι τόσο παράξενο και ασύμβατο με ότι, γνωρίζαμε ως τώρα, που χρειάζεται να συζητάμε διαρκώς μεταξύ μας και στο ευρωπαϊκό ακροατήριο για αυτό, ώστε να γίνει κατανοητό και οικείο.

Ο χώρος που αγωνίζεται να διασφαλίσει η ελληνική κυβέρνηση, η διαφοροποίηση του πεδίου μάχης, είναι επίσης πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό της τακτικής της. Μια μέθοδος σε αυτήν την κατεύθυνση είναι η εισαγωγή τρίτων στις διαπραγματεύσεις. Η Ελλάδα μιλά με τη Ρωσία, με την Κίνα και με χώρες της Λατινικής Αμερικής. Η ποσημαντική, όμως, μέθοδος είναι η αλλαγή της αφήγησης στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων, που η ελληνική κυβέρνηση επιχείρησε με την ανακοίνωση μέτρων για την καταπολέμηση της ανθρωπιστικής κρίσης και της διαφθοράς. Ο λόγος για αυτήν την τακτική είναι η ενδυνάμωση της στήριξης της ελληνικής κυβέρνησης. Από αυτά τα μέτρα ορισμένοι θα ωφεληθούν άμεσα και πολλοί θα διαπιστώσουν ότι η κυβέρνηση είναι συνεπής στα λεγόμενά της. Αυτό αντανακλάται και στις δημοσκοπήσεις, στις οποίες η ελληνική κυβέρνηση φαίνεται να έχει τη στήριξη μεγάλου τμήματος της κοινωνίας.

Επίκεντρο, η ανθρωπιστική κρίση

Μέχρι πρόσφατα η ανθρωπιστική κρίση αντιμετωπίζόταν περίπου ως φυσικό φαινόμενο. Αυτή η ανθρωπιστική κρίση, όμως, είναι ανθρώπινο δημιούργημα, συνέπεια της πολιτικής λιτότητας. Στο βαθμό που η Ευρώπη αποδέχεται αυτή τη διαπίστωση, και βέβαια αποφεύγει να το κάνει, σημαίνει ότι αποδέχεται ότι η πολιτική της έχει αποτύχει. Η σύνδεση της ανθρωπιστικής κρίσης με την έννοια του εγκλήματος κατά της ανθρωπότητας, που αναδεικνύεται με τη διεκδίκηση των γερμανι-



κών επανορθώσεων, ενδυναμώνει την ιδέα όχι μόνο της θητικής αποτυχίας αλλά και της νομικής ευθύνης. Η ανθρωπιστική κρίση πραγματώνεται όταν τα θύματα της παραμένουν παθητικά και αποδέχονται την αντιμετώπιση της ως αντικείμενο φιλανθρωπίας. Στην περίπτωση της Ελλάδας, όμως, τα θύματα οδηγήθηκαν στην αντίδραση, στη δράση τους ως πολιτικά υποκείμενα, στη μετατροπή τους σε φορείς της αλλαγής. Ενώ η φιλανθρωπία βλέπει τα θύματα ως άτομα, η αντίδραση στην πε-

ρίπτωση του ελληνικού λαού ήταν συλλογική.

Για όλους αυτούς τους λόγους, η ανάδειξη της ανθρωπιστικής κρίσης ως το κεντρικό ζήτημα των διαπραγματεύσεων στην Ευρώπη και η προτεραιότητα στη νομοθέτηση για την αντιμετώπιση της είναι σπουδαία και επιτυχής πράξη. Τελευταίο σημαντικό σημείο σε αυτήν την τακτική, η οποία είναι θητική και συμβολική, αποτελεί το επικοινωνιακό άνοιγμα των διαπραγματεύσεων στους ευρωπαίους πολίτες, ώστε να μετατρα-

πούν από παρατηρητές και καταναλωτές ειδήσεων σε ενεργούς θεατές. Να μη σταματάμε να μιλάμε για την ανθρωπιστική κρίση και τις αιτίες της. Συνεπώς, αν θέλουμε να βαδίσουμε το δρόμο της αλλαγής παραδείγματος, χρειάζεται να πείσουμε την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη ότι έχουμε μπροστά μας την αλλαγή προς μια καλύτερη κατανόηση όχι μόνο του ελληνικού προβλήματος, αλλά του ευρωπαϊκού, του δικού της προβλήματος.

Το τέλος δύο κύκλων

Το χρονικό σημείο που διανύουμε είναι ιστορικής σημασίας. Ο χρόνος που κερδίζουμε είναι ιστορικός χρόνος, κλείνει δύο ομόκεντρους κύκλους ιστορίας που επηρέασαν την Ελλάδα και τον κόσμο. Ο ένας άνοιξε το 1949 και ο άλλος το 1989. Το 1949 ήταν η αρχή του ψυχρού πολέμου και το τέλος του ελληνικού εμφυλίου. Η μετεμψυλακή περίοδος στην Ελλάδα στημάτιστηκε από πολιτική ανωμαλία, κορυφώθηκε με την επιβολή της δικτατορίας και κινήθηκε γύρω από τον άξονα δεξιά - αριστερά. Αυτός ο άξονας υπονομεύτηκε την περίοδο της αντίστασης πριν τη νίκη του ΣΥΡΙΖΑ. Στη διάρκεια των πράξεων αντίστασης, οι πολίτες -δεξιοί και αριστεροί- συναντίονταν και συνειδητοποιούσαν ότι λίγη σημασία έχει αν είσαι αριστερός ή δεξιός, εθνικιστής ή διεθνιστής, όταν είσαι άνεργος. Εκεί, η ιδεολογική αντιπαλότητα που καλλιεργήθηκε κατά τη μετεμψυλακή περίοδο, γνώρισε την πρώτη της ρωγμή, η οποία ολοκληρώθηκε στις εκλογές με τη μαζική μετακίνηση ψηφοφόρων από τα δεξιά στα αριστερά χωρίς καν ενδιάμεσο σταθμό στο κέντρο. Το ίδιο επιβεβαιώνει και η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ - Ανεξάρτητων Ελλήνων.

Ο κύκλος του 1989 ξεκίνησε με το χαρακτηρισμό του τέλους της Ιστορίας και της νέας τάξης πραγμάτων. Το 2002, ο Γ. Χάμπερμας και ο Ο. Μπεκ χαρέτισαν την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον 21ο αιώνα ως τον αιώνα του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, που εισήγαγε ένα νέο και ορθό μοντέλο για τον κόσμο. Εκείνη η στιγμή, του απόλυτου θριάμβου του δυτικού νεοφιλελεύθερου οικονομικού μοντέλου, κυριοφορούσε το σπόρο της ίδιας του της καταστροφής. Αυτής που ξεκίνησε με τη χρηματοπιστωτική φούσκα το 2008 και έγινε κρίση χρέους

που επηρέασε όλη την Ευρώπη. Εκείνη τη στιγμή παιζόταν το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης κόντρα στο μεγάλο σχέδιο της ολοκλήρωσης.

Σήμερα βιώνουμε την επιστροφή στη διακρατική και διεθνή σύγκρουση, την αποδόμηση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Αυτό φυσικά δεν είναι καλό, διότι σημαίνει ότι, αν η αριστερά αποτύχει, η άκρα δεξιά καραδοκεί σε όλη την Ευρώπη.

Θα πετύχει η κυβέρνηση της αριστεράς; Δεν είμαστε ποτέ έτοιμοι για έρωτα ή επανάσταση. Ο ΣΥΡΙΖΑ υιοθετήθηκε από το λαό, διότι έκρινε ότι ήταν η καλύτερη δυνατή επιλογή. Πρέπει να πετύχει για το καλό της Ελλάδας και της Ευρώπης. Σήμερα, το μέλλον της Ευρώπης διακυβεύεται στην Ελλάδα. Μια νίκη του ΣΥΡΙΖΑ θα σημάνει ότι η αντίσταση και ο αγώνας μπορούν να νικήσουν, δεν είναι ουτοπία. Η νίκη χρειάζεται και την κάλπη και το δρόμο. Η ίδια του κομμουνισμού σήμερα είναι η διαρκής επιμονή στην αρχική μας απόφαση να δεσμευτούμε στη δράση της δημοκρατίας και της ισότητας. Μόνο όταν θα έχουμε πετύχει, θα μοιάζει σαν να μην υπήρχε άλλος δρόμος.

“

Η ανάδειξη της ανθρωπιστικής κρίσης ως το κεντρικό ζήτημα των διαπραγματεύσεων στην Ευρώπη και η προτεραιότητα στη νομοθέτηση για την αντιμετώπιση της είναι σπουδαία και επιτυχής πράξη.